NATURE AS PRIVILEGED SPACE IN THE VOLUME OF SHORT STORIES *ȚARA DE DINCOLO DE NEGURĂ*

Simona-Marilena Crăciun (Pogan)
PhD. student, „1 Decembrie 1918" University of Alba Iulia

Abstract: In the present article we aim to to emphasize the significance of nature, as a privileged space in Sadoveanu's short stories collection "Țara de dincolo de negură". First of all, we will focus on the theories of nature and space, referring to autochthonism. Thus, the theoretical frame of the article will be based on ideas found in the studies of Lucian Blaga and Ernest Bernea. On the other hand, we will reveal the significance of nature, as a space of loneliness, solitude, silence and refuge. The meaning of these spaces can only be revealed if the human being reaches the initiate statute. In this way, Sadoveanu, the poet of nature, describes a nature seen as a kingdom, where unwritten laws must be understood and respected.

Keywords: nature, initiate, statute, space, solitude.

Profund pătrunsă de nuanțe desprinse din tabloul unei naturi candide, proza scurtă sadoveniană ilustrează un pitoresc inconfundabil, scriitorul revărsându-și harul de povestitor și de iubitor al naturii asupra operei sale. Pentru a contura rama teoretică a acestui studiu, ne vom îndrepta atenția spre scrierile lui Lucian Blaga și Ernest Bernea. Cei doi teoreticieni tratează noțiuni precum *pitorescul* și *spațiul*, puse în legătură cu *natura*, element fundamental în viziunea lui Sadoveanu.

În ceea ce îl privește pe Lucian Blaga, acesta susține faptul că dragostea față de pitoresc constituie „o trăsătură caracteristică multor popoare, e mai mult decât un simplu subiect de psihologie etnică; ea se pretează de fapt la aprofundări, care țin așa-zicând de investigația abisală. (...) Investigația abisală surprinde fizionomia etnică în dedesubturile ei câteodată deloc vizibile"[1]. Poziționând pitorescul și etnicul în același context, Blaga subliniază nu doar semnificația a două dintre noțiunile atât de des întâlnite la Sadoveanu, ci și modul în care una se raportează la cealaltă. Mai mult decât atât, filozoful afirmă că „dragostea de pitoresc și de ornament, are în viața țărănească sau ciobănească, românească, o întâietate atât de precumpănitoare asupra economicului, încât o vedem activă și manifestă chiar și acolo, unde omul e absorbit ca o simplă tristă unealtă într-un sistem de exploatare, impus silnic de duhul întârziat al vremii"[2]. Încadrându-le în limitele la spațiului autohton, Blaga așază elemente precum pitorescul, omul și natura în același registru, adică pledoaria acestuia pentru pitoresc se consolidează: „să ne îmbibăm sufletul de aspectele felurite ale unui «pitoresc» la care colaborează, cu satisfacția unor egale contribuții, omul român și natura, întovărășiți parcă sub curcubeul unui singur destin"[3]. Sadoveanu cuprinde aceste trei elemente în sfera povestirilor, raportul dintre acestea fiind cel descris de Blaga. În volumul *Țara de dincolo de negură*, al lui Sadoveanu, omul este surprins în mijlocul pitorescului autentic, admirându-l, folosindu-și toate simțurile pentru a se identifica cu natura, deoarece, spune Sadoveanu, „vorbesc priveliștile și oamenii acestui pământ. Munții în care au împietrit parcă îndrăzneli de gândire singuratice; pâclele care acopăr liniștile văilor; apele care zvonesc cântarea vieții etern înnoite; codrii care suie râpile și coboară văgăunile, deschizând luminii poieni și grămădind întuneric în

[1] Lucian Blaga, *Opere. Trilogia culturii*, ediție îngrijită de Dorli Blaga, studiu introductiv de Al. Tânase, Editura Minerva, București, 1985, p. 261.
[2] *Ibidem*, p. 263.
[3] *Ibidem*.

BDD-A29611 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.236 (2026-11-15 03:56:10 UTC)

sihle nestrăbătute; satele înșirate pe coline, cu bisericile poetice”[4]. Sadoveanu descrie, astfel, propriile simțăminte și trăiri, ceea ce îl domină în momentele sale de profundă fuziune cu natura, deoarece „percepe natura prin întreaga sa ființă: aude, vede și simte elementele caracteristice peisajului. (...) În toate priveliștile sadoveniene, elementele vizuale se împletesc cu valorile auditive, într-o uluitoare asociere cromatică”[5]. Este lesne de înțeles motivul pentru care Sadoveanu este recunoscut ca *poet al naturii*, surprinzând, într-o manieră magistrală, peisaje de o frumusețe imaculată. Continuându-ne itinerariul pe tărâmul povestirilor sadoveniene și sesizând, totodată, semnificațiile și simbolurile toposurilor, prin prisma teoriilor lansate de Lucian Blaga sau Ernest Bernea, descoperim tainele unor locuri ale liniștii/singurătății depline, ale unei naturi paradisiace, fapt confirmat și completat de nume ilustre ale literaturii și culturii române.

Unicitatea și originalitatea povestitorului Sadoveanu se revendică tocmai din „constanta și continua fuziune dintre lirismul expresiei și predestinarea tiparului epic. O narațiune de Mihail Sadoveanu, indiferent de proporțiile ei (...), se desfășoară după aceleași canoane interioare, ale grației și logicii”[6]. Felul în care Sadoveanu își concepe descriere este inconfundabil, deoarece „nu este carte, nu este pagină, nu este rând din Mihail Sadoveanu în care nimbul de poezie, zaimful care transfigurează, haloul ce vrăjește, cu un cuvânt lirismul ce învăluie totul să nu fie în continuu prezent. (...) oriunde ai deschide, indiferent la ce pagină, biblia scrisului sadovenesc, îi simți deîndată efluviile”[7]. Geniul povestitorului se apleacă asupra întregului său scris, fiecare rând purtând în spate bagajul unor semnificații largi, al unui lirism pur, desprins din imaginarul unui creator neobosit.

Aceleași idei referitoare la modul original al lui Sadoveanu de a picta natura în cuvinte le regăsim și la Demostene Botez, care îl desemnează pe Sadoveanu cântăreț suprem al naturii și al patriei, deoarece „iubirea de natură a lui Sadoveanu e fundalul peisagistic al iubirii lui de patrie. Descrierile lui de natură atât de frumoase sunt ca un imn înălțat frumuseților patriei. (...) nu există nimic în țara aceasta să nu fi fost preamărit și cântat de el. (...) Opera lui cuprinde, într-o mare frescă în culori, și geografia, și istoria patriei noastre”[8]. Așadar, Sadoveanu nu îmbracă doar haina unui pictor și cântăreț al naturii, ci coboară spre tărâmurile concretului, întrucât cărțile lui înrămează imagini din geografia și istoria patriei.

Mai mult decât un cătăreț al naturii, G. Călinescu îl consideră pe Sadoveanu „unul dintre cei mai grandioși contemplatori ai frumuseților universului din literatura de pretutindeni și de oricând. El vede și aude, înaintea lui totul se mișcă și cântă sau stă într-o nemișcare vibrantă. (...) Mihail Sadoveanu cântă toată materia: apa, aerul și lutul în metamorfozele și împerecherile lor. E un gânditor care a pipăit natura, un Ovidiu magistral, născut în Dacia noastră”[9]. Adică, povestitorul este înălțat, în primă instanță, la rangul de cântăreț al frumuseților patriei, el este cel care propagă suflu, viață și cântec în jurul lui. Apoi, acesta este perceput ca un Ovidiu neexilat, un Ovidiu băștinaș, adică un poet desăvârșit, care se regăsește pe sine în peisajul naturii fabuloase și infinite a propriei patrii.

În ceea ce privește acest statut al lui Sadoveanu, de poet al naturii, statut atât de cunoscut și tot atât de controversat, Lovinescu vine să întărească acest crez al povestitorului-poet, deoarece „la nici unul din povestitorii noștri legătura dintre natură și om și condiționarea lor reciprocă nu ajunge

[4] Mihail Sadoveanu, *Despre această țară și despre vânat și pescuit*, în vol. *Valea Frumoasei, Țara de dincolo de negură, Împărăția apelor, Vechime*, Editura Eminescu, București, 1981, p. 106.
[5]Ion Bălu, *Natura în opera lui Mihail Sadoveanu*, studiu introductiv, antologie, tabel cronologic și selecția comentariilor critice de Ion Bălu, Editura Ion Creangă, București, 1987, p. 23.
[6] Perpessicius *apud Studiidespre opera lui Mihail Sadoveanu*, ediție îngrijită, prefață și bibliografie de Ilie Dan, Ed. cit., pp. 242.
[7] Ibidem, p. 243.
[8] Demostene Botez *apud Studii despre opera lui Mihail Sadoveanu*, ediție îngrijită, prefață și bibliografie de Ilie Dan, Ed. cit., p. 294.
[9] G. Călinescu *apud Studiidespre opera lui Mihail Sadoveanu*, ediție îngrijită, prefață și bibliografie de Ilie Dan, Ed. cit., p. 39.

BDD-A29611 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.236 (2026-11-15 03:56:10 UTC)

la o fuziune atât de intimă. E neîndoios că în d. Sadoveanu avem un mare poet al naturii românești”[10]. În scrierile sadoveniene, omul intră în contopire cu natura, se identifică cu aceasta, îi percepe canoanele, apoi și le asumă. Spațiile asupra cărora Sadoveanu își revarsă admirația, transpunându-le în cuvinte, nu sunt colțuri de lume, de peste mări și țări, ci bucăți de Românie pură, autentică și fermecătoare, întrucât, afirmă el însuși, în *incipit-ul* unei scrieri memorabile: „răsfoiți aceste planșe, ca să vedeți câte frumuseți cuprinde pământul românesc. Să nu aveți, însă, nicio clipă de mândrie, căci toate sunt ale Celui ce clădește, preface și înnoiește. Omul zgârie îndeobște fața pământului și o pătează. Cele etern frumoase sunt numai ale lui Dumnezeu. [...] Nicăieri în lume nu sunt locuri mai frumoase”[11]. Meleagurile românești, încărcate de spații edenice, înrămează tabloul unei naturi caste, nealterate de mâna omului, sălășluite de Creatorul a tot ce e bun și frumos.

În lucrarea sa *Spațiu, timp și cauzalitate la poporul român*, Ernest Bernea subliniază particularitățile unui spațiu deschis, larg, particularitățile *orizontului*, cel care „ne dă o primă perspectivă asupra naturii și deci asupra unui cadru lărgit al spațiului pe care țăranul român îl simte, dar îl și prelucrează după nevoile de orientare ale spiritului său. Natura, mai ales cea cea terestră, cu un întreg sistem de credințe, deschide alte căi de cunoaștere a spațiului”[12]. Stabilindu-și principiile în apropierea postulatelor lui Lucian Blaga, Ernest Bernea accentuează ideea de autohtonism. Evidențiind *relația* care se stabilește între *spațiu,* om și *natură*, Bernea consideră că „între om și spațiu poate fi mai mult decât o relație, poate fi o rudenie spirituală. (...) Legătura cu locul vine odată cu trecutul și elementele tradiționale ce le păstrează și din care omul trage substanță; la fel ca și datele naturii, ale cosmosului, în care omul însuși există ca atare și la care participă intens”[13]. Omul se integrează în spațiu, adică se integrează în natură, se modelează după principiile impuse de toposul respectiv, metamorfozându-se pe sine, și nu mediul care îl înconjoară.

Aceleași reflecții le regăsim și la Sadoveanu, care propune o analogie între modul de adaptare a două vietăți, lupul și omul, considerând „că foamea și împrejurările tot mai grele, adică epocile succesive de criză, i-au ascuțit lupului mintea, întocmai ca omului. Când nu-i va mai fi cu putință să găsească altă soluție mai bună, va lua desigur hotărârea să treacă în masă la civilizație, transformându-se în câine-lup (...). pomenirea sălbaticului va rămâne numai în legendă, așa cum am avut, în poveștile copilăriei noastre, amintirea nedeslușită a animalelor preistorice”[14]. Acesta ar constitui cursul natural al lucrurilor, fauna supraviețuind în condițiile date, adaptându-se, iar umanitatea percepând sensurile mediului în care trăiește, nedeformându-l.

În acest context, un exemplu grăitor îl regăsim și în povestirea *Vânătoare, acum o sută de ani, în Moldova,* unde Sadoveanu surprinde un peisaj aparte, peisaj rupt dintr-o altă lume, unde vietățile și toposul formează un tot unitar, la balta de la Cristești: „vietățile care trăiesc aici sunt proprii acestui ținut. Auzi sonul buhaiului de baltă, țipătul pescărușilor, chemarea găinușii care fuge pe fața undelor, cloncul lișițelor care bat apa cu labele lor dantelate cu aripioare de piele și se năpustesc la trestii, în roiuri de stropi; măcăit și șușuit de rațe, gâgâit de gâște – în sfârșit zvonul și cârcâitul tuturor păsărelelor cântărețe ale bălții care sar de pe pământuf pe pământuf după gâze, și, ca un fond de orchestrație, murmurul nedeslușit, care nu știi de unde vine, al întregului cuprins”[15].

Ion Bălu amintește de latura istorică a naturii întâlnite în povestirile sadoveniene, însă aduce câteva lămuriri și asupra caracterului filosofic al acesteia. Așadar, natura capătă însușirile unei categorii istorico-filosofice, fiind o „expresie a materiei obiectiv existente”[16], iar „relieful, rețeaua

[10] E. Lovinescu *apud Studiidespre opera lui Mihail Sadoveanu*, ediție îngrijită, prefață și bibliografie de Ilie Dan, Editura Albatros, București, 1977, p. 20.
[11] Mihail Sadoveanu, *Despre această țară și despre vânat și pescuit*, în vol. cit., p. 107.
[12] Ernest Bernea, *Spațiu, timp și cauzalitate la poporul român, Ediția a II-a, revizuită*, Editura Humanitas, București, p. 102.
[13] *Ibidem*, p. 106.
[14] Mihail Sadoveanu, *Când vorbim de lupi...*, în vol. cit., p. 285.
[15] Mihail Sadoveanu, *Vânătoarea, acum o sută de ani, în Moldova*, în vol. cit., p. 298.
[16] Ion Bălu, op. cit., p. 17.

BDD-A29611 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.236 (2026-11-15 03:56:10 UTC)

hidrografică, geologia pământului străbun şi-au păstrat în aparenţă înfăţişeara străveche”[17]. Referindu-ne la descrierile sadoveniene, din punct de vedere istoric, înţelegem că acestea „se situează într-o anume etapă a literaturii române, dar prin tensiunea infuzată textului, prin asociaţiile cromatice şi muzicale, adresate deopotrivă raţiunii şi sensibilităţii, ele îşi păstrează nestinsă expresivitatea dincolo de hotarele epocii”[18]. Volumul de povestiri *Ţara de dincolo de negură* cuprinde descrierile unor spaţii diverse, lacuri, bălţi, mlaştini, văi, codri şi păduri. În ceea ce vizează pădurea, la Sadoveanu, aceasta „«întruchipează forţele elementare şi primordiale, ceea ce se afla la obârşie, urmele timpurilor dispărute care vor supravieţui şi după ce umanitatea va fi pierit de pe faţa pământului. Ea este de asemenea o făptură în sine, multiformă, capabilă de pasiuni, înzestrată cu un suflet pe care îl simţi zvâcnind în freamătul ramurilor şi-n trosnetele trunchiurilor, şi a cărei suflare întâmpină ameninţător pe călătorul rătăcit»”[19]. Aşadar, călătorul trebuie să cunoască un proces de iniţiere, de integrare, pentru ca natura/pădurea să îşi deschidă porţile *sufletului* şi să îl conducă spre toposurile liniştii profunde, ale singurătăţii atât de necesare şi de benefice, deoarece „pădurea, ca inima Naturii, cum ar spune Lucian Blaga, este un paradis în care viaţa nu cunoaşte masca, regresiunea, destrămarea. Pădurea traduce întemeierea, vorbeşte despre vârstele şi anotimpurile lumii. (...) Pădurea sadoveniană are vârstele istoriei: ea modifică şi creează o psihologie umană în acord cu fenomenologia ei, cu fauna ei, cu anotimpurile ei, cu evoluţia evenimentelor sociale determinând o filosofie”[20].

Raportându-ne la o natură neperturbată, care posedă mereu aceleaşi însuşiri (atâta vreme cât fiinţele vii se integrează), tentaţia de a crede într-o monotonie şi o linearitate a acesteia este în continuă ascensiune. La Sadoveanu, însă, descrierile de natură capătă un sens nou, deoarece „fauna autohtonă, «natura vie», de pe pământ, din aer şi din ape este reprezentată cu desăvârşită autenticitate, sub nesfârşite ipostaze”[21].

Nicolae Manolescu identifică două teme mari care domină în scrierile scurte sadoveniene: „o temă a poeziei naturii şi o temă a imaginaţiei. Ele nu se pot despărţi decât prin analiză. Cea dintâi predomină în *Ţara de dincolo de negură*, *Împărăţia apelor* şi *Valea Frumoasei*, cea de a doua, în *Poveştile de la Bradu Strâmb*. Aşadar, o temă a naturii şi una a literaturii, ca pretutindeni la Sadoveanu, întâlnindu-se şi răspunzându-şi, în neaşteptate variaţiuni muzicale”[22]. În periplul întreprins de noi, vom avea în vedere prima temă enunţată de Manolescu, tema naturii, întrucât natura reprezintă cadrul comun al imaginarului sadovenian.

Într-o altă ordine de idei, Cristian Livescu afirmă că „Sadoveanu are ştiinţa unei reflectivităţi ascunse a umanului care încearcă să-şi recapete libertatea dând curs unui destin implântat adânc în mişcarea naturii – o natură matriceală, prin care eroii trec marcaţi de pacea sau neliniştea unei somnolenţe aidoma celei prenatale”[23]. Astfel, natura matricială îi induce eroului starea primordială, îl învăluie cu izul unui spaţiu matern. Natura poate fi percepută ca un topos primordial, general, generator al multitudinii de forme pe care spaţiul le posedă în scrierile sale. Perceperea matricilor şi semnificaţiilor acestor toposuri facilitează procesul de iniţiere a cititorului pe meleaguri virgine, străbătute doar de sufletul unui autentic iubitor al naturii.

Prin urmare, elemente precum sălbăticia, izolarea, iniţierea, liniştea, tăcerea, ocrotirea întregesc acel tablou fascinant al povestirilor lui Sadoveanu, devenind, totodată, tipologii de spaţii prezente în aceste opere. Astfel, zugrăvim imaginea naturii prin prisma singurătăţii munţilor şi a liniştii văilor, oprindu-ne asupra spaţiilor singurătăţii şi ale tăcerii: „cu toate acestea eram tot mai singuri, într-o pustie. Urcam la deal printr-o râpă adâncă de brazi. Brazi încremeniţi, bătrâni şi

[17] *Ibidem*.
[18] *Ibidem*, p. 25.
[19] Marcel Brion *apud Mihail Sadoveanu. Teme fundamentale*, ed. cit., pp. 76-77.
[20] Zaharia Sângeorzan, *Mihail Sadoveanu. Teme fundamentale*, Editura Minerva, Bucureşti, 1976, pp. 86-87.
[21] Ion Bălu, op. cit., p. 11.
[22] Nicolae Manolescu *apud Studii despre opera lui Mihail Sadoveanu*, ediţie îngrijită, prefaţă şi bibliografie de Ilie Dan, Editura Albatros, Bucureşti, 1977 , p. 204.
[23] Cristian Livescu, *Scene din viaţa imaginară. Eseuri critice*, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1982, p. 145.

BDD-A29611 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.236 (2026-11-15 03:56:10 UTC)

scufundați. Treceam cu negura către noaptea de sus - și sunetele clopotelor se întorceau îndărăt, către văi, ca niște paseri fără nume”[24]. Pe culmile acestor singurătăți, procesul cinegetic întreprins de scriitor capătă noi proporții, intensificând trairile vânătorului „vremea trecea, goana nu mai venea. Probabil că se abătuse în alte ponoare și văi. Mă cuprinsese întrucâtva o stare de amorțire a cugetării, căci nu făceam asemenea reflexie și urma să aștept, cu toate fantasmele de umbră care se strecurau din toate părțile spre Leharcea, pe labele lor joase”[25].

În povestirea *Ucenicie într-o breaslă veche* este urmărit procesul de inițiere în sfera cinegetică al unui tânăr iubitor de frumos autentic, pătimaș în așa manieră încât: „în afară de aceste imagini și ecouri, împletite cu bucuria tinereții, în sufletul lui nu mai era nimic. Toate legăturile cu lumea dispăruseră. Cărțile de școală și profesorii, fierberea impură a târgușorului de provincie căzuseră în întuneric, ca păpușile în cutia lor. Din adâncimile subconștientului, un fior necontenit tremura către suprafață. Toată ființa lui era liberă și atentă. Atentă vânătorește”[26]. Inducerea într-o stare de grație dintre contemplare și concentrare, salvează fizic, moral și spiritual tânără ființa, sustrăgând-o de la grijile vieții cotidiene, propulsând-o într-un spațiu al liniștii meditative. Povestitorul se salvează, în cele din urmă, pe sine, căci narează despre sine, la persoana a treia.

Timpul petrecut de scriitor în regatul măreț al naturii, în acest topos privilegiat, l-a determinat să își însușească atributele unui inițiat, ale unui cunoscător fin al freamătului pădurii, al anotimpurilor naturii. Aflat în inima pădurii, în cea mai adâncă tăcere, într-un spațiu compensator, Sadoveanu își impregnează în suflet acele trăiri, apoi rememorează, în paginile povestirilor sale: „Rămăsesem înlemnit. Și nici astăzi nu înțeleg de ce am avut încredințarea imediată și întreagă că în urechi îmi sunase numele primăverii. (...) Pușca mi-a rămas uitată în mână. (...) Am făcut o mișcare, ș-au plecat într-o clipă în cer ori în singurătățile Rarăului. Am rămas iar în tăcere și auzeam numai puhoaiele primăverii în prăpăstii depărtate”[27]. Inițierea sa în această formă perfectă a universului, natura, a constituit condiția primordială pentru ca natura să își deschidă porțile sufletului în fața acestuia. Ca inițiat, acesta a izbutit să perceapă suferințele naturii trecute prin ghearele unei ierni neiertătoare, ale cărei amprente sunt vizibile primăvara, iar tăcerea se revendică din starea de extenuare a naturii: „În tăurile negre parcă rămăseseră cuibarele și ouăle părăsite ale balaurilor viscolelor și furtunilor, care au trecut peste lumea noastră în luna lui faur. Fagi și plopi rupți și dărâmați mărturiseau bătăliile trecute. Pădurea păstra încă în cuprinsul ei o mâhnire ș-o oboseală. (...) Aici, în adâncuri, nu fâlfâiau zboruri, nu țârâiau glasuri. Era neclintire și tăcere”[28]. Constatând ciclicitatea și puterea de regenerare a naturii, într-o altă povestire, Sadoveanu descrie o altă vârstă, mai întârziată și mai tihnită, a primăverii: „Dimineața se deschisese curată și însorită; prin bolțile pădurii nu aburea niciun fior de vânt. Copacii bătrâni și tufărișurile așteptau cu solemnitatea minunea învierii și purtau pe vârfuri muguri grași, ușor crăpați, ca niște crisalide din care trebuiau să nască noianuri de frunze. Nu erau încă decât o nădejde, un zâmbet fumuriu și luminos. Iar foile moarte ale toamnei trecute ne foșneau sub pași. Pe-alocuri, de pe piscuri, vedeam cerul înalt până la munți, și văi depărtate în alte păduri mereie și afunde”[29]. Așadar, în povestirile sadoveniene, ciclicitatea anotimpurilor în natură, vârstele acestora sunt conturate în cel mai veridic mod, deoarece scriitorul sesizează atât metehnele și durerile naturii din aceste răstimpuri, cât și momentele de splendoare, de glorie, de *înmugurire* și *înviere*.

Pornind de la partea teoretică a acestui studiu, prin prisma căreia înțelegem semnificațiile naturii, din teoriile deja enunțate, și ajungând la ideea că natura constituie un topos privilegiat în proza scurtă a lui Sadoveanu, conchidem că pătrunderea în acest spațiu arhetipal presupune respectarea unor legi nescrise, impuse de vârstele naturii. Integrarea și inițierea în acest topos

[24] Mihail Sadoveanu, Caprele *lui Sfântu Antonie*, în vol. cit., p. 199.
[25] Mihail Sadoveanu, *Dihania singurătății*, în vol. cit., p. 292.
[26] Mihail Sadoveanu, *Ucenicie, într-o breaslă veche*, în vol. cit., p. 27.
[27] Mihail Sadoveanu, *În singurătățile Rarăului a cântat cucoșul sălbatic*, în vol. cit., pp. 215-216.
[28] Mihail Sadoveanu, *Veverița*, în vol. cit., p. 252.
[29] Mihail sadoveanu, *Aprilie, - o clipă*, în vol. cit., p. 307.

BDD-A29611 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.236 (2026-11-15 03:56:10 UTC)

reprezintă condițiile esențiale pentru ca omul să fie capabil să pătrundă în singurătăți solemne, în aria liniștilor originare.

BIBLIOGRAPHY

1. Bălu, Ion, *Natura în opera lui Mihail Sadoveanu*, studiu introductiv, antologie, table cronologic și selecția comentariilor critice de Ion Bălu, București, Editura Ion Creangă, 1987.
2. Bernea, Ernest, *Spațiu, timp și cauzalitate la poporul român*, București, Editura Humanitas, 1997.
3. Blaga, Lucian, *Trilogia culturii*, ediție îngrijită de Dorli Blaga, studiu introductiv de Al. Tânase, București, Editura Minerva, 1985.
4. Livescu, Cristian, *Scene din viața imaginară*. *Eseuri critice*, București, Editura Cartea Românească, 1982.
5. Sângeorzan, Zaharia, *Mihail Sadoveanu. Teme fundamentale*, București, Editura Minerva, 1976.
6. *Studii despre opera lui Mihail Sadoveanu,* ediție îngrijită, prefață de Ilie Dan, București, Editura Albatros, 1977.
7. Sadoveanu, Mihail, *Valea Frumoasei, Țara de dincolo de negură, Împărăția apelor, Vechime*, București, Editura Eminescu, 1983.

BDD-A29611 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.236 (2026-11-15 03:56:10 UTC)